

Habilitet i styrer, råd og utvalg

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Melhus kommune

Møtedato

06.11.2017

Saknr

40/17

Saksbehandler Eva J. Bekkavik**Arkivkode** FE - 033**Arkivsaknr** 15/153 - 22**Kontrollutvalgssekretariatets innstilling**

Kontrollutvalget tar saken til orientering og ber sekretariatet om å oversende kontrollutvalgets forslag til rutiner til styrer, råd og utvalg i Melhus kommune.

Vedlegg

Spørsmål om habilitet

Steinbrudd og brudd på demokratiske spilleregler

Informasjon til folkevalgte i Melhus kommune 01.03.2016

Etske retningslinjer Melhus kommune

Lovhjemler vedr. habilitet

Utrykt vedlegg

Veileder - Habilitet i kommuner og fylkeskommuner. Om inhabilitetsreglene i forvaltningsloven og kommuneloven

Kontrollutvalgets sak 31/15 Henvendelse til kontrollutvalget vedr. ny E6 Melhus

Kontrollutvalgets sak 39/15 Henvendelse til kontrollutvalget vedr. ny E6 Melhus

Kontrollutvalgets sak 43/15 Ny E6 Melhus - dokumentasjon vedr. møter

Saksutredning

Kontrollutvalget har fått en henvendelse fra Ola Huke (e-post av 15.10.2017), tidligere leder og nåværende varamedlem i kontrollutvalget, vedr oppslag i Trønderbladet om inhabilitet og usunt politisk arbeid (vedlegg). Huke mener at dette gjelder tillit, ikke bare til enkelttillitsvalgte i Melhus kommune, men til det folkevalgte systemet.

Huke sier videre i sin henvendelse at han finner opplysningene som artikkelforfatteren legger frem er så viktige at kontrollutvalgets sekretariat bør granske dette og deretter behandles av kontrollutvalget.

På bakgrunn av henvendelsen fra Ola Huke har kontrollutvalgets sekretariat sett på formannskapetets sak 46 (vedr. Koloåsen steinbrudd), møte 28.03.2017, samt formannskapetets sak 132 (vedr. Litjskjeet) og 133 (vedr. Stokkan grustak), møte 03.10.2017.

Sekretariatet ser at habilitetsvurdering mangler i sin helhet i sak 46 og at habilitet er vurdert i sak 132 og 133, men henvisning til lovhemmel er ikke oppgitt (jf. Kommuneloven § 30 nr. 4).

Kontrollutvalgets arbeid vedr. spørsmål om habilitet

Kontrollutvalget har også tidligere hatt Melhus kommune sin praksis vedr. habilitet opp som sak på noen av utvalgets møter i 2015 og 2016.

Kontrollutvalget fattet blant annet følgende vedtak i sak 4/2016 (møte 29.02.2016):

Kontrollutvalget forventer at Forvaltningsloven og Kommuneloven vedr. habilitetsvurderinger, også når det gjelder protokollføring og lovhenvising, følges.

Sist kontrollutvalget drøftet Melhus kommune sin praksis vedr. habilitet var på sitt møte 4. september 2017 i sak 29/17. Utvalget protokollerte at alle med tillitsverv i kommunen må etterleve Melhus kommune sin veileder/ sjekkliste for habilitetsvurderinger. Kontrollutvalgets møteprotokoller legges frem som trykt

referatsak i kommunestyret.

Med bakgrunn i Hukes henvendelse vil kontrollutvalgets sekretariat i det følgende redegjøre for reglene for habilitetsvurdering, administrasjonens ansvar, vedtak fattet med inhabile til stede, samt kontrollutvalgets mandat og myndighet.

Habilitetsvurderinger

Kommuneloven Kapittel 7. De folkevalgtes rettigheter og plikter sier i § 40 nr. 3. at ved spørsmål om inhabilitet så gjelder reglene i forvaltningsloven kap. II Om ugildhet.

Habilitetskravene fremkommer i Forvaltningsloven § 6. Hvordan avgjørelse av habilitetsspørsmålet i et offentlig organ skal gjøres fremkommer i Forvaltningsloven § 8. Kommuneloven § 30 sier noe om hva som skal fremgå av organets møtebok.

Reglene om inhabilitet i forvaltningsloven gjelder også for folkevalgte.

Avgjørelsen om en folkevalgt er inhabil, treffes av det kollegiale organet selv jf. Forvaltningsloven § 8 andre avsnitt, første setning.

I samme paragrafs tredje avsnitt, første setning, har vi en regel om at «Medlem av kollegialt organ skal i god tid si fra om forhold som gjør eller kan gjøre ham ugild». Poenget med denne regelen er at det skal være mulig å få en juridisk vurdering av inhabilitetsspørsmålet i god tid før det skal holdes møte i det kollegiale organet, og til å innkalle varamedlem som kan steppe inn om man kommer fram til at det foreligger inhabilitet.

Det er oppstilt en rekke ganske presise kriterier for situasjoner der folkevalgte eller tilsatte blir inhabile, bl.a. egen eller familiemedlemmers interesse i saken, interesse i selskaper som saken angår, samt en "sekkebestemmelse" særegne forhold (dvs. som kan svekke tilliten til upartiskhet). Ved særegne forhold skal det blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til."

Avgjørelser om habilitet kan være gjenstand for lovlighetskontroll, jf. kommuneloven § 59 nr. 1 annet punktum. Derfor er det viktig at avgjørelsen føres i møteboken, jf. kommuneloven § 30, med henvisning til hjemmel.

Administrasjonens ansvar ved habilitetsvurderinger

Jan Fridthjof Bernt, professor emeritus ved Universitetet i Bergen, sier blant annet følgende i en artikkel i Kommunal Rapport i september 2014:

Det må være helt klart at administrasjonen ikke kan lene seg tilbake og si at det er opp til politikerne å finne ut av habilitetsspørsmål. En sentral begrunnelse for denne regelen er at administrasjonen skal få mulighet til å oppfylle sitt ansvar for å utrede rettslige og faglige spørsmål i forkant av møte i folkevalgt organ.

Men selv om spørsmålet om inhabilitet ikke er reist før møtet, må administrasjonen reagere hvis den ser at dette kan bli et tema, og sørge for å få avklart inhabilitetsproblemet så godt som mulig. Dette er ikke et spørsmål som den enkelte folkevalgte, eller det folkevalgte organet, har rådighet over; ansvaret for å undersøke og utrede inhabilitet følger av administrasjonens ansvar for forsvarlig saksutredning og for at lover og regler følges. Det er en klar tjenestefeil hvis man i en slik situasjon legger til grunn at man bare kan vise til at «Politikerne må selv begrunne og avklare egen habilitet overfor organet som skal treffe avgjørelsen»

Vedtak fattet med inhabil tilstede

Dersom en inhabil har deltatt i forberedelsen av eller i avgjørelsen av en sak utgjør dette en saksbehandlingsfeil som kan medføre at vedtaket som er truffet er ugyldig. Et vedtak som lider av en slik saksbehandlingsfeil er likevel «gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold», jf. forvaltningsloven § 41.

Kommunal og regionaldepartementets veileder om habilitet i kommuner og fylkeskommuner sier følgende i Kap 8 Følger av inhabilitet – forvaltningsloven § 41: "I kollegiale organer fører inhabilitet for et medlem ikke nødvendigvis til at organets vedtak blir ugyldig. Det vil bare være aktuelt hvis inhabiliteten kan ha hatt betydning for vedtakets innhold. Normalt vil vedtaket derfor være gyldig i de tilfeller der den inhabile tilhører mindretallet. Dersom den inhabile tilhører flertallet, blir det ikke statuert ugyldighet når stemmetallene er slik at det er uten betydning hvordan representanten ville ha stemt. Et forhold som også kan ha betydning er når vedkommende har stemt konsekvent på samme måte i tilsvarende saker der han har vært habil.

Det kan imidlertid ikke utelukkes at det i enkelte tilfeller må konstateres ugyldighet, selv om den inhabiles stemmegivning i og for seg ikke er avgjørende.

For eksempel kan ugyldighet likevel være aktuelt når den inhabile har opptrådt svært aktivt, og dermed kan ha påvirket de andre medlemmenes stemmegivning."

Kontrollutvalgets mandat og myndighet

Det er kommunestyret som har det overordnede kontrollansvaret for den kommunale virksomheten. Kontrollutvalget fører det løpende tilsynet med den kommunale forvaltningen på kommunestyrets vegne.

Kontrollutvalget har ingen myndighet til å fatte vedtak som binder forvaltningen. Utvalget kan heller ikke overprøve politiske vedtak eller prioriteringer som er foretatt av kommunens folkevalgte organer eller vurdere hensiktsmessigheten av politiske vedtak.

Kontrollutvalget kan imidlertid uttale seg dersom styrer/råd og utvalg har truffet, eller er i ferd med å treffe, et vedtak som vil være ulovlig. Fokuset for kontrollutvalget må være på systemkontroll.

Klage på et vedtak som er fattet må behandles i kommunens klageinstanser i tråd med forvaltningsloven. For klager på enkeltvedtak er det klagenemnder, kommunestyret, formannskapet eller fylkesmannen som er klageinstans. Lovlighetskontroll av et vedtak skal framsettes for det organet som fattet vedtaket innen 3 uker fra det tidspunkt vedtaket ble truffet (jf. Kommuneloven §59 og tilhørende forskrift om tidsfrist for krav om lovlighetskontroll. §1).

Hvis organet opprettholder avgjørelsen, oversendes saken til departementet (Fylkesmannen). Eventuelt kan slike saker behandles av Sivilombudsmannen.

Sekretariatets anbefaling til kontrollutvalget

På bakgrunn av ovenstående utredning vil kontrollutvalgets sekretariat anbefale kontrollutvalget å oversende følgende forslag til rutiner i alle styrer, råd og utvalg i Melhus kommune:

Før møtet

Alle medlemmer (og innkalte varamedlemmer) skal i god tid før møtet melde fra om forhold som har betydning for egen habilitet. Administrasjonen bør opplyse om dette på 1. side i møteinnkallingen.

I møtet

1. Møteleder spør i starten av hvert møte, om det er medlemmer som har behov for å få sin habilitet vurdert i forbindelse med sakene på saklisten.
2. Medlemmet ber om å få sin habilitet vurdert
3. Medlemmet fratrer under avgjørelsen av spørsmålet, varamedlem trer inn
4. Organet selv treffer en avgjørelse
5. Avgjørelsen skal føres i møteboken hvor hjemmelen for avgjørelsen skal fremgå

Kontrollutvalgssekretariatets konklusjon

Melhus kommune har i mars 2016 utarbeidet en veileder/ sjekklister (vedlegg) vedr. habilitetsvurderinger som er distribuert til folkevalgte i kommunen.

Veilederen/sjekklisten gir god informasjon om vurdering av habilitet og hvordan folkevalgte skal forholde seg til å få sin habilitet vurdert.

I tillegg har Melhus kommune utarbeidet etiske retningslinjer som ble vedtatt av kommunestyret i 2010, her berøres habilitet i punkt 4 (vedlegg).

Kontrollutvalgets sekretariat ser at det fortsatt er mangler ved habilitetsvurderinger i kommunen og vil derfor anbefale kontrollutvalget å oversende et forslag til rutiner som kan brukes i alle styrer, råd og utvalg i Melhus kommune.